

Studiebesök hos Apotekarsocietetens museum 23 april 2026

Nio FOI veteraner och en FMV veteran samlades den 23 april hos Apotekarsocietetens hus på Wallingatan för att bese deras museum. Vår mycket kunniga guide Katarina, som i grunden har apotekarexamen men som har tillbringat livet inom läkemedelsindustrin, tog oss igenom de tre våningsplanerna under drygt en timme, varefter det tog ytterligare en halvtimme att besvara de frågvisa fd FOA/FOI forskarnas alla frågor.

Apotekarsocieteteten har sina rötter i 1600-talet och sina första stadgar från 1778. Den bildades som en branschförening för att främja apoteksägarnas intressen. Idag är det en ideell förening för alla intresserade av läkemedel och med syfte att verka för en bra utveckling och användning av läkemedel. Föreningen har 14 vetenskapliga sektioner och finns i hela Sverige. De ordnar utbildningar, konferenser, har en egen tidning, delar ut stipendier och äger muséet.

Apotek kunde bara ägas av en apotekare fram till 1970 då apoteken förstatligades och idag ägs alla utom tre apotek av olika kedjor. Många små apotek försvann då och Apotekarsocieteteten genom Farmacihistoriska sällskapet börjar samla in apoteksinredning och föremål till sina samlingar 1972. Dagens utställningar i tre plan visar hur läkemedel har tillverkats, förvarats och använts från 1600-talet fram till våra dagar.

De första apotekerna kom från Tyskland till Sverige redan på 1400-talet. Längre trodde man att sjukdom berodde på obalans mellan de fyra kroppsvätskorna blod, slem, gul galla och svart galla, därav uttrycket "vid sunda vätskor". För att finna läkemedel trodde man på signaturläran, dvs att "lika botar lika", t ex att blåsippans leverformade blad botade leverproblem. På 1700-talet var 80 % av alla läkemedel växtbaserade och än idag är 40 % växtbaserade. Mycket kryddor användes som medicin och 100-tals s.k. ståndkärl som innehållit kryddor, växter, extrakt och t.o.m. blodiglar visades.

I slutet av 1700-talet började modernare läkemedel att utvecklas, men inte förrän 1913 avvecklades apotekens monopol på att tillverka läkemedel. Då kom i snabb takt läkemedel som fortfarande används såsom insulin, penicillin, sulfa och xylocain. Vår guide visade oss en stor samling burkar, askar och flaskor med läkemedel som vi kände igen från vår barndom.

Vi förevisades därefter en del av den utrustning som användes på apoteken för att tillverka läkemedlen såsom laborativvågar, pillerbräddor och destillationsutrustning. Med tanke på vilka besökarna var visade Katarina även en del föremål om läkemedelsförsörjning i krigstid, bl a från det svenska Krigsapoteket i Korea 1950-1957.

Hon berättade därefter något om apoteksutbildningens historia. I äldre tider började man som lärling hos en apotekare och efter 5 års hårt arbete (apoteken var öppna dygnet runt) kunde man bli provisor (gesäll) och efter ytterligare 5 års studier apotekare. Redan på 1600-talet inrättades Collegium medicorum för utbildning av läkare och apotekare, senare överfört till Karolinska Institutet. Dock ägnade sig KI mest åt läkarutbildning varför Farmaceutiska institutet bildades 1837. 1968 överfördes utbildningen från Farmaceutiska institutet till Uppsala universitet. Idag är det en 5-årig universitetsutbildning som ges vid universiteten i Uppsala, Göteborg och Umeå.

Katarina avslutade ett mycket givande besök genom att berätta något om de tre stora inom den svenska apotekshistorien: Carl Wilhelm Scheele, Torben Bergman och Jöns Jacob Berzelius.

